

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ АВІАЦІЙНИХ ПСИХОЛОГІВ ДО ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасній психології накопичено досить великий теоретичний і практичний матеріал про проблему готовності людини в різних видах діяльності. Визначено множину сформованих понять готовності та його змісту, основні параметри готовності і умови, що впливають на динаміку та стійкість прояву психологічної готовності до професійної діяльності.

Робота психологів, які працюють в галузі авіації, обумовлена запитами практики авіаційної галузі. Авіаційна галузь постійно розвивається й оновлюється, що вимагає від вищої освіти певного профілю безперервного пошуку нових підходів до якісної підготовки висококласних фахівців, зокрема, формування особистісних і професійних якостей у майбутніх авіаційних психологів. Спочатку з'явилося питання щодо психологічної освіти для бортпровідників, пізніше саме для них виникла спеціальна система викладання. Саме після цього поле діяльності психологів почало розширюватися, охоплюючи все більшу кількість авіаційних фахівців – пілотів, авіадиспетчерів, працівників наземних служб тощо. Зокрема, досвід розвинених країн показав, що в іноземних авіакомпаніях дуже часто та ефективно використовуються науково-психологічні підходи щодо вирішення проблем психологічного супроводу авіаційних фахівців та забезпечення сервісу в аеропортах та на борту літака. Тому, для того, щоб українським авіакомпаніям зайняти чинне місце у ряді провідних авіакомпаній світу, у їхній структурі обов'язково має бути психологічна служба.

Професійна діяльність психолога в авіаційній галузі часто супроводжується роботою в екстремальних умовах. Саме тому, однією з актуальних проблем сьогодення є проблема підвищеної небезпеки життєдіяльності особистості на робочому місці. При недостатній готовності до діяльності у сфері авіації в екстремальних умовах у фахівців може спостерігатися емоційне

перенавантаження, розгубленість, неможливість швидко прийняти рішення, нерішучість, втрата самоконтролю, емоційне вигорання, страх, нерозуміння обстановки, погіршення роботи пам'яті, уваги, мислення, швидкості реакцій. У слабо підготовлених психологів часто можуть виникати песимістичні настрої, неможливість виконати свої обов'язки, схильність до конфліктів у взаєминах, паніка та інші негативні стани.

З огляду на зазначене, актуальним є дослідження процесу формування ключової підготовки майбутніх авіаційних психологів як умови готовності їх до професійної діяльності. З метою виявлення особливостей готовності майбутніх психологів до професійної діяльності нами була розроблена спеціальна психологічна анкета. Анкета була спрямована на виявлення таких елементів свідомого відношення до майбутньої професії як: уявлення та усвідомлення про майбутню сферу діяльності та спеціалізацію; адекватної оцінки власної готовності до професійної діяльності; розуміння необхідності використання різних психологічних інструментів у професійній діяльності.

Анкета складалася з 15 питань. Вона містила запитання щодо визначення причин вибору студентами фаху психолога та навчання у ВНЗ; запитання, пов'язані з виявленням особливостей цієї професії; її об'єкта; з уточненням вроджених властивостей, які можуть сприяти професійній придатності майбутніх психологів; особистісних характеристик, які повинен мати психолог [5, с.105].

Зокрема, для досягнення поставлених завдань було обрано наступний інструментарій [6]:

- 1) методика «Мотивація навчання у вузі» Т.І. Ільїної;
- 2) опитувальник для виявлення професійної готовності Л.Н. Кабардової;
- 3) методика «Професійна готовність» А.П. Чернявської.

У процедурі тестування приймали участь студенти першого та другого курсів спеціальності «Психологія».

В результаті аналізу даних дослідження було виявлено певні розбіжності між свідомим установами та мотивацією у студентів. Всього 40% студентів навчаються за для отримання знань і 20% не за для отримання диплому.

Більшість студентів визнало, що вибір цієї професії був самостійним вибором (80%), та навчання у ВНЗ сприяє можливості побудувати у майбутньому професійну кар'єру (60%).

Щодо адекватності професійного вибору, з урахуванням у майбутньому професійного ризику, то ми бачимо, що високий відсотковий показник, таких категорій як, інформованість, прийняття рішення, планування, емоційне відношення мають в середньому 45% студентів. Крім цього, особи, які спрямовані на діяльність психолога (30%) мають не досить чітке усвідомлене уявлення про майбутню професійну діяльність та психологічні інструменти, які вони мають використовувати. Це свідчить про необхідність вдосконалення методів підготовки майбутніх психологів до практичної діяльності, та забезпечення психологічної підтримки становлення готовності студентів до професійної діяльності.

Виходячи з аналізу проблеми формування готовності майбутніх авіаційних психологів та дослідження стану її сформованості, нами виявлені основні шляхи для покращення готовності майбутніх психологів, їх готовності до різного роду екстремальних ситуацій в професійному житті:

1. Використання сучасної методологічної та теоретичної бази психолого-педагогічних наук щодо процесу готовності до професійної діяльності у майбутніх авіаційних психологів.

2. Розробка та впровадження психолого-педагогічних умов успішного формування готовності до екстремальної діяльності.

3. Упровадження в навчально-виховний процес контекстного навчання, що відкриває широкі можливості для подальшої диференціації загального та професійного навчання, усілякої активізації комунікативних, творчих, особистісно-орієнтованих форм навчання, зокрема розвине оперативне мислення, антиципацію, різні інтелектуальні здібності, для, уміння розробляти новий план дій, комбінацію дій, і в результаті цього аналізу майбутні спеціалісти зможуть швидко прийняти ефективне рішення. Зокрема, загалом антиципація забезпечить можливості плануванню поведінки в новій ситуації.

4. Широке упровадження квазіпрофесійних методів

навчання (проведення ігрових занять, ділових ігор та ін.), використання професійно-орієнтованих видів завдань в навчальній діяльності.

Таким чином, можна зробити висновок, що формування у студентів психологів психологічної готовності до майбутньої професійної діяльності є актуальним питанням в період реформування системи освіти. Своєчасна допомога дозволить студентам сформувати позитивне ставлення до навчального процесу та майбутньої професійної діяльності, а значить швидше освоїти специфіку професійної діяльності [2, с. 91].

Література

1. Горгома В.С. Формирование готовности к профессиональному самоопределению личности: Учебно- методическое пособие / В.С. Горгома, А.В. Козина. — Ставрополь: ООО «Бюро новостей», 2005. — 116 с.
2. Дворникова И.Н. Изучение формирования психологической готовности студентов-психологов к будущей профессиональной деятельности / Дворникова И.Н.,
Першина А.В. // Молодой ученый. — 2014. — №21.1. — С. 89-91.
3. Дьяченко М.И., Кандыбович Л. А. Психологическая готовность к деятельности / Дьяченко М.И., Кандыбович Л.А. - М.: Наука, 1986.- С.49-52.
4. Райгородский Д.Я. Практическая психодиагностика. Методика и тесты: учебное пособие/Д.Я. Райгородский. – Самара: Изд. дом “БАХРАХ-М”, 2002. – 672 с.
5. Санжаева Р.Д. Психологическая подготовка студентов к педагогической деятельности / Санжаева Р.Д. // Личность в системе деятельности. Тезисы докладов регион. науч. практической конференции.- Новосибирск: НГПУ, 1993.- С. 90-114.